Jordbruksverket

Skrivelse

Datum
2026-10-29

Diarienummer
3.3.17-20279/2026

Regeringskansliet
Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Skrivelse för åtgärderna för genomförandet av fiskeripolitiken i NRP-planen

Sammanfattning

Regeringen gav den 22 januari 2026 Jordbruksverket och fyra andra myndigheter i uppdrag att föreslå åtgärder för Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan (NRPP) för perioden 2028–2034. Skrivelsen är en del i fullgörandet av Jordbruksverkets uppdrag i regleringsbrevet för 2026 om att bistå regeringen i arbetet med EU:s gemensamma jordbruks- och fiskeripolitik.[1] Jordbruksverkets uppdrag omfattar förslag inom den gemensamma fiskeripolitiken (CFP), med fokus på fiske, vattenbruk, beredning, sjömatsproduktion och akvatiska miljöer.

De viktigaste utmaningarna inom näringarna är låg lönsamhet, bristande infrastruktur för landning och förädling, begränsad kunskap och innovation samt försämrade akvatiska miljöer. Även kompetensförsörjning, djurvälfärd och ökade krav på kontroll och tillsyn behöver hanteras.

Jordbruksverket föreslår ett mer samordnat och förenklat stödsystem och redovisningen innehåller underlag för förslag till 18 projekt- och investeringsstöd inom den gemensamma fiskeripolitiken för perioden 2028–2034, som en del av Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan. De redovisade underlagen utgör underlag för regeringens fortsatta prioriteringar och bygger på befintliga stöd, erfarenheter från det nuvarande havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet (HFVP), EU-kommissionens föreslagna regelverk samt relevanta miljö-, klimat- och livsmedelspolitiska mål. Syftet är att stärka svensk fiske- och vattenbruksnäring, öka den hållbara sjömatsproduktionen och trygga den långsiktiga livsmedelsförsörjningen. De yttre förutsättningarna för att stöden ska bidra till de politiska målen har förbättrats inför kommande programperiod. Potentialen för ökad sjömatsproduktion är stor och förändringar som exempelvis regeländringar inom vattenbruket, tillsammans med föreslagna åtgärder, skapar bättre förutsättningar för en positiv utveckling.

[1] Avsnitt 3.3 i Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Statens jordbruksverk, regeringsbeslut 1:5, LI2026/00551.

I skrivande stund saknas beslut både på EU-nivå och i den svenska statsbudgeten om de totala budgetramarna för Sveriges nationella- och regionala partnerskapsplan från 2028. Jordbruksverkets förslag förutsätter att det i ett nästa steg görs en prioritering av de åtgärder som föreslås i detta uppdrag utifrån tillgänglig budget. Detta steg behöver bygga på en politisk prioritering. Denna prioritering är helt nödvändig för att åstadkomma en samlad förenkling av Sveriges genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken. Detta eftersom varje åtgärd har sin uppsättning av regler och villkor. Budgeten för de projekt- och investeringsstöd som prioriteras behöver vara väl anpassad för hur avgränsade stödmöjligheterna slutligen blir så att tillgängliga medel står i proportion till efterfrågan hos företagen.

Förslagen innebär att vissa befintliga stöd slås samman. Ett nytt stöd för etablering av vattenbruk föreslås. Nuvarande stödåtgärd *Djurs hälsa och välfärd* tas bort då behov av insatser för djurs hälsa och välfärd finns att söka inom andra åtgärder.

En central utgångspunkt är att stöden ska utformas så enkelt som möjligt, med mindre administration för både stödmottagare och myndigheter, utan att kontrollen över EU-medlen försämras.

Flera stödvillkor och frågor om bland annat kontroll, statsstöd och förenklade kostnadsalternativ behöver utredas vidare.

Jordbruksverket rekommenderar inte att finansieringsinstrument i form av lån eller lånegarantier införs i nuläget.

Innehåll

Skrivelse för åtgärderna för genomförandet av fiskeripolitiken i NRP-planen 1
Sammanfattning 1
1 Uppdrag, utgångspunkter och avgränsningar 4
1.1 Uppdraget 4
1.2 Utgångspunkter 4
1.3 Avgränsningar 5
2 Utmaningar och behov 5
2.1 Lönsamhet 6
2.2 Marknad 6
2.3 Livsmedelsförsörjning 6
2.4 Beredning 6
2.5 Generationsväxling och arbetsmiljö 7
2.6 Djurvälfärd 7
2.7 Kunskap och innovation 7
2.8 Akvatiska miljöer 8
2.9 Datainsamling 8
2.10 Kontroll och tillsyn 9
3 Förenkling och stödutformning 9
4 Åtgärder och prioriteringar 10
4.1 Ändringar av åtgärder 10
4.2 Prioriteringar 11
4.3 Konsekvenser 12
5 Budgetförslag 14
6 Statsstödsregler och förenklade kostnadsalternativ 15
6.1 Statsstöd 15
6.2 Förenklade kostnadsalternativ 16
Bilagor 17

1 Uppdrag, utgångspunkter och avgränsningar

1.1 Uppdraget

Regeringen gav den 22 januari 2026 i uppdrag till Jordbruksverket, Tillväxtverket, Migrationsverket, Polismyndigheten och Svenska ESF-rådet att föreslå åtgärder i form av reformer, investeringar och andra interventioner som kan ingå i Sveriges nationella och regionala partnerskapsplan för perioden 2028–2034 (LI2026/00118). Tillväxtverket utsågs till samordnande myndighet för uppdraget.

Jordbruksverket har den 22 oktober 2026 redovisat sin del av uppdraget till Tillväxtverket.

Denna skrivelse utgör ett fördjupande underlag rörande EU:s gemensamma fiskeripolitik. Skrivelsen är en del i fullgörandet av Jordbruksverkets uppdrag i regleringsbrevet för 2026 om att bistå regeringen i arbetet med EU:s gemensamma jordbruks- och fiskeripolitik.[2]

I skrivelsen redovisar Jordbruksverket förslagen enligt uppdraget, de övergripande bedömningarna och skälen för Jordbruksverkets rekommendationer. De separata åtgärdstexterna innehåller de närmare förslagen till stöd, villkor och belopp och samlas i bilaga 1–18. Redovisning av budgetförslag finns i bilaga 19. Statsstöd redovisas i detalj i bilaga 20. Detaljer om finansieringsinstrument redovisas i bilaga 21.

1.2 Utgångspunkter

Redovisningen utgår från Europeiska kommissionens förslag till regelverk och förhandlingsunderlag för perioden 2028–2034. Förslagen har utformats med utgångspunkt i det föreslagna regelverket och till det förhandlingsläge som var känt till och med den 1 augusti 2026. Jordbruksverkets förslag grundar sig även på erfarenheter från det nuvarande havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 (HFVP), Livsmedelsstrategin 2.0 samt relevanta miljö- och klimatpolitiska mål.

Inom ramen för arbetet har stödens syften och villkor setts över. Vissa frågor återstår dock att utreda, bland annat när det gäller kontroll, verifiering, statsstöd, förenklade kostnadsalternativ och risken för bedrägerier. Redovisningen omfattar därför också förslag till stödutformningar som kräver ytterligare utredning eller där ställningstaganden ännu inte har gjorts. Den sammanlagda omfattningen av stöden, målgrupperna och investeringstyperna har också betydelse för kostnaderna och riskerna i genomförandet.

[2] Avsnitt 3.3 i Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Statens jordbruksverk, regeringsbeslut 1:5, LI2026/00551.

Förslagen bygger i stor utsträckning på befintliga stöd i dagens program. Kommissionens ambition att förenkla regelverket, liksom rådets partiella allmänna riktlinje, betonar vikten av enklare förfaranden för både stödmottagare och myndigheter samtidigt som skyddet för EU-medlen ska säkerställas. I förslaget till kommande EU-regelverk finns få stödvillkor utpekade vilket innebär att dessa behöver utformas på nationell nivå i enlighet med dessa riktlinjer. De villkor som föreslås i åtgärdstexterna är preliminära och kan komma att ändras under det fortsatta arbetet. Jordbruksverkets utgångspunkt är att utforma stöden så enkelt som möjligt och begränsa den administrativa och regelmässiga komplexiteten.

Synpunkter på åtgärdsförslagen har inhämtats från aktörer inom näringen genom referensgruppsmöten med företrädare för fiske- och vattenbruk.

1.3 Avgränsningar

Jordbruksverkets förslag på åtgärder för genomförande av den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) redovisas separat i svar på ett annat uppdrag.[3]

Möjligheten för de blå näringarna att ingå i LEADER-områden framgår av LEADER-åtgärden inom CAP och redovisas i det uppdraget.

I detta uppdrag har det framkommit ett behov av miljöersättningar för blå fånggrödor men frågan har inte kunnat utredas vidare.

Jordbruksverket har undersökt möjligheterna att införa finansieringsinstrument i kapitlen för jordbruks- respektive fiskeripolitiken i den nationella och regionala partnerskapsplanen 2028–2034. Jordbruksverket har övervägt finansieringsinstrument i form av lån och/eller lånegarantier, antingen som fristående åtgärd eller i kombination med befintliga investeringsstöd. Jordbruksverket rekommenderar inte ett införande av denna typ av instrument i dagsläget, se bilaga 21.

2 Utmaningar och behov

För den gemensamma fiskeripolitiken har 10 viktiga utmaningar för de blå näringarna identifierats. Utmaningarna beskrivs nedan övergripande och handlar om lönsamhet, marknad, livsmedelsförsörjning, beredning, generationsväxling och arbetsmiljö, djurvälfärd, kunskap och innovation, akvatiska miljöer, datainsamling samt kontroll och tillsyn.

[3] Uppdraget till Statens jordbruksverk att redovisa förslag samt genomföra förberedande och kompletterande analyser, inför genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige under perioden 2028-2033, regeringsbeslut 1:6, LI2025/01924. Jordbruksverkets dnr: 3.1.17-19466/2026.

2.1 Lönsamhet

De blå näringarna har generellt låg lönsamhet med undantag för det storskaliga pelagiska fisket med inriktning mot foder. Det småskaliga yrkesfisket har svårigheter att generera intäkter som överstiger kostnaderna och många kompletterar sitt fiske med diversifiering. Minskade bestånd av kommersiella arter samt predation och skador från säl och skarv påverkar lönsamheten. Produktion av matfisk i öppna anläggningar har högre lönsamhet än i recirkulerande anläggningar inom vattenbruket. Vid uppstart av recirkulerande anläggningar krävs höga investeringar och det tar tid innan produktionen börjar leverera inkomster. Driftskostnaderna är dessutom betydande i kombination med att investeringsförmågan är låg inom hela branschen, vilket bland annat påverkas av att tillstånden är tidsbegränsade. Ökade energikostnader har en stor påverkan på lönsamheten för stora delar av det blå näringslivet.

2.2 Marknad

Vanligtvis går fisken och skaldjuren via auktioner och grossistled innan de når konsumenten. Den svenska konsumtionen av pelagisk fisk är liten och den fisken exporteras därför i hög grad. Det småskaliga fisket har oftare en lokal avsättning för sina produkter. Det sker med begränsad marknadsföring. Vattenbruksprodukter säljs både nationellt och internationellt men efterfrågan är högre för traditionella produkter som laxfiskar än nya produkter som alger. Konsumenters miljömedvetenhet skapar en tydlig efterfråga på certifieringar för både fiskeri- och vattenbruksprodukter men det är dyrt för företagen. Parallellt med det är konsumenters och handelns kunskapsnivå om sjömatens låga klimatavtryck och positiva hälsoeffekter begränsad vilket kan hämma efterfrågan.

2.3 Livsmedelsförsörjning

Det finns stor potential att öka den hållbara sjömatsproduktionen i Sverige men bland annat landningarna av fisk i svenska hamnar har senaste åren minskat. Detta beror bland annat på minskande bestånd och därmed minskade kvoter och dioxin i sill från delar av Östersjön. Infrastrukturen för landning, mottagning och beredning av fisk är också starkt begränsad, särskilt för pelagisk fisk. Att fiske till foder inte kräver samma hantering som fiske till livsmedelsproduktion har spätt på utvecklingen mot att andelen landningar som går till foder ökat. Vattenbruk är en naturlig del av Sveriges krisberedskap men det finns begränsningar vad gäller bland annat lagringskapacitet av insatsvaror som foder och energi. Bristande samarbete mellan olika aktörer i hela den blå värdekedjan är också en motverkande faktor.

2.4 Beredning

Beredningsindustrins kapacitet och marknad är andra viktiga förutsättningar för att öka en hållbar sjömatsproduktion. Det finns dock en hel del utmaningar inom

beredningsindustrin som präglas av lågt förädlingsvärde och låg lönsamhet som gör sektorn sårbar och begränsar dess utvecklingsmöjligheter. Råvarutillgången är en central utmaning i samtliga segment då flera arter har kort säsong och industrin är därför beroende av import av råvara vilket skapar osäkerhet utifrån fluktuerande råvarupriser och hämmar investeringsviljan. Logistiska hinder och värdekedjor som är fragmenterade hämmar också utvecklingen.

2.5 Generationsväxling och arbetsmiljö

De blå näringarna är ofta lokaliserade på landsbygden där de blir en viktig arbetsgivare för lokalbefolkningen. Det småskaliga yrkesfisket präglas av en åldrande yrkeskår, få verksamma kvinnor och begränsad nyrekrytering. Lönsamhet är en avgörande faktor. Samtidigt finns ett intresse bland yngre aktiva fiskare att utveckla och bredda sin verksamhet, speciellt med förädling och försäljning. Småskaligt fiske bedrivs ofta som ensamfiske vilket medför betydande säkerhetsrisker. Många mindre fartyg har brister i säkerhetsutrustning och sämre arbetsmiljö än större fartyg. Också vattenbrukssektorn kan ha fysiskt krävande och riskfylld arbetsmiljö med tunga lyft och arbete i väderutsatta miljöer. Osäkerhet för framtiden på grund av de tidsbegränsade tillstånden och sårbarhet för sjukdomsutbrott på anläggningarna påverkar också deras möjlighet att rekrytera och behålla personal.

2.6 Djurvälfärd

Sverige kännetecknas av en unik djurhälsostatus hos vattenbruksdjuren. Det råder fristatus från nästan alla sjukdomar listade som allvarliga i EU och dessutom extra garantier för sjukdomar som inte anses lika allvarliga men som skulle kunna få allvarliga konsekvenser för både vilda bestånd och vattenbruksdjur om de etablerades i landet. Klimatförändringar kan dock komma att påverka djurhälsoläget där befintliga eller nya smittämnen som trivs bättre i varmare vatten kan ge fler sjukdomsutbrott. Det finns också kunskapsluckor om vissa delar av djurvälfärd vid hållande och hantering, så som betydelsen av naturliga beteenden och välfärdskonsekvenser i nya produktionssystem.

2.7 Kunskap och innovation

Det finns vissa brister i kunskap om yrkesfisket och vattenbruket hos flera målgrupper i Sverige, såväl hos myndigheter som näringen och allmänheten. Kunskapsbrist hos företagen kan påverka möjligheterna för hur de kan utveckla sin verksamhet och skapa större värde på sina produkter. Även brist på kunskap hos allmänheten kan påverka inköpen av sjömatsprodukter. Dessutom är kunskap om de blå näringarna en förutsättning för myndigheters arbete. Innovations- och utvecklingsprojekt är nödvändiga för att generera ny kunskap och därigenom kunna utveckla näringen.

2.8 Akvatiska miljöer

Det finns ett stort behov av att återställa, bevara, skydda och förvalta akvatiska miljöer. I nuläget är ekosystemens funktion nedsatt och kan inte leverera det flöde av ekosystemtjänster som de har potential till. Havs- och kustmiljöer påverkas av övergödning, skräp, miljögifter, fiske och bifångster vilket hindrar viktiga arter och livsmiljöer från att återhämta sig. Varken de nationella miljömålen för havsmiljön, målet om god miljöstatus enligt havsmiljöförordningen eller god ekologisk status i kustvatten enligt vattenförvaltningsförordningen uppnås och arbetet hämmas av brist på resurser, kunskap och samordning.

Akvatiska miljöer i Sverige skyddas inte tillräckligt för att nå målsättningar i exempelvis Naturrestaureringsförordningen om skydd för biologiskt viktiga arter och livsmiljöer. Livsmiljöer såsom ålgräsängar, kransalgsängar, tångbälten, blåmusselbankar och stenrev, utgör grunden för den biologiska mångfalden och erbjuder skydd, föda och lekområden för fisk och andra arter. Habitatens utbredning och kvalitet har minskat till följd av fysisk exploatering, övergödning och förändrade näringsvävar orsakade av bland annat försvagade rovfiskbestånd.

Förvaltningen av akvatiska miljöer är ekosystembaserad där arbetet utgår från lokala och regionala förutsättningar. Åtgärder i kustmiljön får bättre effekt när de genomförs i samverkan med aktörer som arbetar med att minska övergödning och annan miljöbelastning. Datainsamlingen för kust- och havsmiljöer har också utvecklats under de senaste åren men är fortfarande fragmenterad och ojämnt fördelad mellan regioner och olika habitattyper. Viktiga kunskapsluckor kvarstår när det gäller interaktioner i den marina näringsväven, kustfiskbestånd och kustnära livsmiljöer samt hur dessa påverkas av olika belastningar.

2.9 Datainsamling

Den praktiska datainsamlingen inom ramen för DCF (Data Collection Framework) i Sverige utförs av Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges lantbruksuniversitet och Jordbruksverket. Arbetet omfattar hela kedjan från fältinsamling och insamling av socioekonomiska data till analys och rapportering. Det rör sig om biologiska, produktiva, sociala, ekonomiska och miljömässiga data relevanta för de blå sektorerna. Genom datainsamling enligt DFC går det att samarbeta över nationsgränser vilket är en förutsättning för vetenskapligt grundade råd om fiskekvoter och internationell förvaltning för hållbart nyttjande av havets resurser. Utöver det direkta underlaget för EU:s fiskeriförvaltning samt för analyser av ingående näringar används DCF-data i flera andra sammanhang, bland annat som kunskapsunderlag för nationella förvaltningsbeslut inom svensk fiskeripolitik, i forskning för att öka förståelsen för ekosystemet och fiskbeståndens utveckling samt för att övervaka fiskets miljöpåverkan.

2.10 Kontroll och tillsyn

Revideringen av EU:s förordning om fiskerikontroll som gjordes 2023 innebär att omkring 70 % av de tidigare reglerna ersätts med nya krav. Dessa förändringar påverkar både yrkesfisket, fritidsfisket och vattenbruket och kräver anpassningar hos både näringen och i myndigheternas processer och system i flera steg. Det gäller bland annat positionsövervakning, digitala loggboksuppgifter, mer frekvent rapportering och mer detaljerade uppgifter. EU-gemensamma provtagnings- och kontrollplaner ställer krav på större investeringar både för näringen och för myndigheterna, och nya spårhetskrav innebär att också importerade varor och produkter från inlandsvatten ska omfattas av krav på spårbarhetsinformation. Riskfartyg ska ha permanent utrustning som kontinuerligt mäter motorstyrka – för att nämna några regelförändringar.

3 Förenkling och stödutformning

Stödmottagarnas förenkling står i centrum. Förslagen ska minska onödig uppgiftslämning och göra kraven lättare att förstå, utan att stödets syfte eller säkerheten i utbetalningarna går förlorad. Det är viktigt att arbetet inte enbart flyttas mellan stödmottagare och myndigheter. Vi ser att stödmöjligheterna kan behöva avgränsas ytterligare för att möjliggöra en effektiv och ändamålsenlig hantering av förenklade kostnadsalternativ samt utifrån statsstödsregler.

Bedömningen av villkor behöver omfatta om villkoret är begripligt, efterlevs och påverkar den verksamhet som ersätts.

Om ett stödvillkor motsvaras av krav i annan lagstiftning behöver stödmottagaren få tydlig information om vilka skyldigheter som fortfarande gäller. Följder för annan tillsyn och för stödmottagarens uppgiftslämning behöver ingå i bedömningen.

Jordbruksverket bedömer att större förenklingar och säkrare verifiering förutsätter investeringar i digital infrastruktur, data, teknik och arbetssätt. Det gäller både myndigheternas handläggning och kontroll och möjligheten att återanvända uppgifter från stödmottagaren.

Det finns möjligheter att använda befintliga data bättre, utveckla automatiserade analyser och förenkla hanteringen av geotaggade bilder. Fortsatt utveckling omfattar bland annat mer högupplösta satellitdata, flygbilder samt uppgifter från fartyg. Det kräver resurser, teknisk samordning och lösningar för samtycke och datadelning.

4 Åtgärder och prioriteringar

4.1 Ändringar av åtgärder

Redovisade åtgärder innebär ändringar i ett antal stöd jämfört med HFVP. I HFVP finns 22 stöd och Jordbruksverkets underlag innehåller nu 18 åtgärder. Utgångspunkten för ändringarna som vi redovisar här är den nulägesbeskrivning som vi rapporterade 6 mars 2026 (dnr 3.3.17-6615/2025). I den kan vi konstatera att stödbehoven som låg till grund för HFVP till största del kvarstår och att de dessvärre har ökat i flera avseenden. Vi bedömer dock att de föreslagna åtgärderna med justeringar i villkor kommer bidra till behoven och därigenom målen för ökad livsmedelproduktion samt miljö- och klimatpolitiska mål. Förutsättningarna för en ökad produktion ser bättre ut inför NRP-perioden genom exempelvis regeländringar för tillståndsprocessen för vattenbruk.

I Figur 1 illustreras de mer genomgripande ändringarna.

Figur 1 Schematisk skiss över åtgärder i HFVP och förslag till förändringar i NRP

Jordbruksverket föreslår att två stöd stryks varav ett stöd försvinner helt. Det är Djurs hälsa och välbefinnande som kan hanteras genom andra anslag och stöd. I HFVP har efterfrågan varit investeringar och kompetensutveckling för djurs hälsa och välfärd vilket är och föreslås komma vara stödberättigande i andra åtgärder såsom investeringsstödet och kompetensutvecklingsstödet.

Det andra stödet som vi inte lämnar underlag för är Startstöd för hållbara vattenbruk. I stället kan stöd till investeringar (oavsett fas i en vattenbruksverksamhet) ges inom stöd för investeringar i vattenbruk samt att vi

föreslår att inrätta ett etableringsstöd för vattenbruk liknande motsvarande stöd i den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP).

Vi föreslår också ett antal sammanslagningar av tidigare stöd. En av dessa är att investeringsstödet för diversifiering och förädling av fiskeri- och vattenbruksprodukter och investeringsstöd för beredningsindustrin slås ihop till ett stöd för förädling av sjömatsprodukter. Dagens båda innovationsstöd (ett inom vattenbruk och ett inom fiske) slås ihop till en innovationsåtgärd. Detsamma gäller dagens båda stöd för kompetensutveckling och bilda nätverk (ett inom vattenbruk och ett inom fiske) som slås ihop till ett stöd för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom fiskeri- och vattenbruksnäringar. Vi föreslår också en breddning i stödet för investeringar i primärproduktionen i fisket, därför föreslår vi att benämningen av dagens stöd ändras till investeringar ombord till investeringar i fiske. Jordbruksverket föreslår också en breddning av dagens ersättning för hanteringskostnader för fällda sälar till att också gälla skarv eftersom antalet skarv ökar kraftigt i Sverige och har påverkan på känsliga kustfiskbestånd samt för fiskenäringar och vattenbruksföretag. Stödet för insamling av förlorade fiskeredskap och marint skräp byter benämning till stöd för insamling av akvatiskt skräp.

Dagens stöd för produktions- och saluföringsplaner breddas till ett stöd för producentorganisationer inom fiskeri- och vattenbruksnäringar som omfattar både arbete med planerna och stöd för att delta i EU-arbete.

Vi ser också en potential i ökad synkronisering mellan stöden för att öka effekterna. Det kan bland annat ske med riktade och synkroniserade utlysningar mellan olika stöd vars syften kompletterar och förstärker varandra.

4.2 Prioriteringar

Som vi konstaterat i nulägesbeskrivningen har produktion av sjömat genom fiske och vattenbruk en stor potential att öka från dagens nivå och därmed bidra än mer till en långsiktigt hållbar livsmedelsförsörjning. Därtill konstaterar vi att välfungerande och hållbart förvaltade akvatiska ekosystem är en förutsättning för ett hållbart nyttjande av akvatiska resurser och ekosystemtjänster.

I kapitlet ovan beskriver vi tio områden med betydande behov och utmaningar i hela värdekedjan som kräver stödjande insatser för att potentialen ska tillvaratas. Stöden som vi föreslår är var för sig en viktig del av hela värdekedjans utveckling och behöver kunna samverka för att uppnå synergier, det vill säga effekter som är större än de sammanlagda effekterna hos de enskilda stöden. Sammantaget ökar det förutsättningarna för att bidra till en tryggad livsmedelsförsörjning på lång sikt.

Det finns många behov och samtliga åtgärder svarar mot behoven. Det finns dock vissa behov som vi bedömer mer angelägna att adressera, varför vi här redogör för en föreslagen prioritering.

I den mån föreslagna stöd stryks är det viktigt att behoven möts med andra åtgärder utanför NRPP.

Hela sektorn präglas av relativt få aktörer som var och en är centrala för en hållbart ökad sjömatsproduktion. Det gör också att samtliga föreslagna stöd (även de med liten budget och relativt få sökanden) är viktiga för helheten.

11 av de föreslagna stöden är av den karaktär att de bör ges en hög budgetmässig prioritet i NRPP se Tabell 1. Vår bedömning är att det är mycket svårt att möta behoven bakom dessa stöd med andra anslag eller åtgärder utanför NRPP.

Fem stöd (ett nytt stöd för etablering av vattenbruk, stöden för certifiering av sjömatsprodukter, bilda producentorganisationer, stöd för producentorganisationer och insamling akvatiskt skräp) bedömer vi kan ges en något lägre prioritering. Ytterligare två åtgärder (tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet och stöd för hantering av fällda sälar och skarvar) bedömer vi ha en lägre prioritet inom NRPP med relativt få sökanden och begränsade budgetar. Dessa åtgärder kan med fördel hanteras med medel utanför NRPP.

4.3 Konsekvenser

Om stöden med lägre prioritet stryks kommer konsekvensen vara följande:

- Arbetskostnaderna som är betydande vid uppstart av hållbara vattenbruk riskerar att utan stöd vara en faktor som bidrar till att nya verksamheter inte kommer i gång.
- Nya producentorganisationer får svårt att bildas när så behövs på grund av näringslivets omvandling. Det kommer också försvåra deras förmåga att utforma och arbeta med effektiva produktions- och saluföringsplaner samt lära sig av det internationella samarbetet.
- Förmågan att certifiera sjömatsprodukter begränsas.
- Förmågan till att begränsa problemen med akvatiskt skräp avtar, vilket i sin tur får konsekvenser för vattenlevande organismers livsmiljöer och överlevnad.
- Tidsbegränsade avbrott i fiskeverksamhet på grund av politiska beslut eller kris av något slag riskerar slå ut verksamhet med redan begränsad lönsamhet.
- Förvaltningen av säl- och skarvbeståndet försvåras med risk för ökade skador på fiskeresurserna.

Tabell 1 Tabell över åtgärder i HFVP kopplat till föreslagna åtgärder i NRP samt prioritering

Åtgärder i HFVP	Åtgärder i NRP	Kommentar	Prio
Kompetensutveckling och bilda nätverk inom fiske	Stöd för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna	Sammanslagna för att fånga hela värdekedjan	Hög
Kompetensutveckling och bilda nätverk inom vattenbruk			
Investeringsstöd för diversifiering och förädling av fiske- och vattenbruksprodukter	Stöd för förädling av sjömatsprodukter	Stöd till både beredningsindustrin och primärproducenter med fokus på livsmedelsförädling	Hög
Investeringsstöd för beredningsindustrin för fiske- och vattenbruksprodukter			
Innovationsprojekt inom fiske	Stöd för innovation inom blå näringar	Sammanslagna för att fånga hela värdekedjan	Hög
Innovationsprojekt inom vattenbruk			
Investeringar ombord	Stöd för investeringar i fiske	Inte enbart ombord	Hög
Investeringar för utveckling av hamnar och landningsplatser	Stöd för investeringar i hamnar och landningsplatser		Hög
Investeringar för hållbara vattenbruk	Stöd för investeringar i vattenbruk	Alla investeringar till vattenbruk samlas i en åtgärd	Hög
Startstöd för hållbara vattenbruk			
	Stöd för etablering av vattenbruk	Ny åtgärd för att stötta uppstartsfasen	Medel
Kontroll och tillsyn av fiske – stöd till myndigheter	Kontroll och tillsyn av fiske – stöd till myndigheter		Hög
Kontroll och tillsyn av fiske – stöd till företag	Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till företag		Hög
Datainsamling för den gemensamma fiskeripolitiken	Stöd för datainsamling för den gemensamma fiskeripolitiken		Hög
Genomförande av havsmiljödirektivet	Stöd för genomförandet av havsmiljödirektivet		Hög
Skydda, bevara och återställa akvatisk mångfald	Stöd för att skydda, bevara och återställa akvatiska miljöer		Hög
Insamling av förlorade fiskeredskap och akvatiskt skräp	Stöd för insamling av akvatiskt skräp		Medel
Ersättning för hanteringskostnader för fällda sälar inom ramen för licensjakt eller skyddsjakt	Stöd för hantering av fällda sälar och skarvar	Skarv är tillagd	Lägre
Tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet	Stöd för tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet		Lägre
Certifiering av fiske- och vattenbruksprodukter	Stöd för certifiering av sjömatsprodukter	Inkludering av framtagande av certifiering	Medel
Bilda producentorganisationer inom fiske och vattenbruk	Stöd för bildande av producentorganisationer inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna		Medel
Produktions- och saluföringsplaner inom fiske och vattenbruk	Stöd för producentorganisationer inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna	Inkluderat nya stödmöjligheter	Medel
Djurs hälsa och välfärd inom vattenbruk	-	Borttagen för att de flesta delarna ingår i andra stöd	-

5 Budgetförslag

Öronmärkningen för åtgärder för den gemensamma fiskeripolitiken är i skrivande stund väldigt oklar, dels utifrån summa, dels rörande vilka åtgärder som ska ingå i öronmärkningen eller finansieras utanför. Den budget vi föreslår kommer behöva justeras utifrån förhandlingsläget.

Jordbruksverket har i förslaget till budgetfördelning tagit utgångspunkt i budgeten för innevarande stödperiod och räknat upp den utifrån de olika förslagen till öronmärkning i budgetförhandlingarna samt utifrån inflation. Uppräkningen förutsätter att kontroll och tillsyn och datainsamlings åtgärderna fortsatt ligger utanför öronmärkningen och behöver tilldelas medel från den öppna budgetpotten i NRPP samt nationella medel. Miniminivån utgår från det ursprungliga budgetförslaget som togs fram i samband med att förordningsförslagen publicerades 2025. Medelnivån utgår från dagens budget (HFVP efter programändring 3) och en inflationsuppräkning på 30,75 procent. Maxnivån utgår från det senaste budgetförslaget för öronmärkning i budgetförhandlingarna av MFF.

Uppräkningen för åtgärderna för kontroll och tillsyn utgår från samma ökning som för åtgärderna inom öronmärkningen. Budgetförslaget för datainsamling utgår från den uppskattade faktiska kostnaden för åtgärden i kommande period.

Budgeten har fördelats mellan åtgärderna inom öronmärkningen och fördelningen har justerats utifrån utpekade behov samt ändrade stödmöjligheter inom åtgärderna.

Förslagen budget visar den totala finansieringen i sek inklusive svensk medfinansiering på 60 procent i NRP. Utifrån budgetförslaget och förslag på interventionsområden för åtgärderna så bidrar cirka 83 procent av budgeten för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken till klimat- och miljömålen.

Skulle tillgänglig budget bli lägre behöver en prioritering göras avseende stödnivåer och stödmöjligheter. Föreslagna åtgärder är prioriterade utifrån framkomna behov men måste det göras en prioritering mellan åtgärder så bör den utgå från resonemanget i kapitel 5.

6 Statsstödsregler och förenklade kostnadsalternativ

6.1 Statsstöd

EU:s regler om statligt stöd behöver beaktas vid utformningen av stöd. Statligt stöd är som huvudregel förbjudet enligt artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). För att statligt stöd ändå ska få lämnas krävs att det utformas i enlighet med särskilda gruppundantagsförordningar, att de godkänts av kommissionen eller att beloppen är så låga att de kan omfattas av de så kallade de minimis-förordningarna.

För stöd som lämnas till produktion av och handel med jordbruksprodukter[4] gäller ett särskilt undantag i artikel 42 i EUF-fördraget. Så länge stöden riktas till sådana verksamheter behöver inte statsstödsreglerna beaktas.

För stöd som inte avser produktion av och handel med jordbruksprodukter behöver vi förhålla oss till statsstödsreglerna utöver de sektorsspecifika regelverken (CAP- och CFP-regelverken). Stöden behöver då utformas så att de överensstämmer både med de sektorsspecifika regelverken och med reglerna om statligt stöd, som kan ställa krav på stödberättigande kostnader och stödtak. Jordbruksverkets utgångspunkt är att i första hand utgå från gruppundantagsförordningarna, i andra hand de minimis-förordningarna och i tredje hand statsstödsgodkännande. Något som särskilt behöver framhållas avseende de minimis-förordningarna är att de inte är lämpliga för återkommande stöd till större aktörer eftersom stödtaken gäller under en treårsperiod och att taket därför snabbt nås.

Det är viktigt att beakta att ju fler olika regelverk som tillämpas för ett stöd, desto mer komplex blir handläggningen. Det kan till exempel få till följd att det blir aktuellt att tillämpa olika stödvillkor eller stödtak för olika stödmottagare. Vi behöver därför redan i stödutformningen anpassa de olika åtgärderna till en specifik statsstödsgrund. Inriktningen bör vara att en avgränsad stödåtgärd inte bör ha mer än en statstödsgrund.

Under arbetet med statsstödsbedömningarna har Jordbruksverket identifierat ett antal frågeställningar och gränsdragningsproblem. Det finns områden där rättsläget eller de praktiska tillämpningsförutsättningarna inte är fullt ut klarlagda. Det finns därför behov av fortsatta ställningstaganden och fördjupade bedömningar även efter oktober 2026.

Eftersom statsstödsregelverket är komplext och bedömningar av regelverkets tillämpning i hög grad sker på stödmottagarens risk är det särskilt viktigt att vara medveten om de osäkerheter som finns. Det är som utgångspunkt inte möjligt att

[4] Med jordbruksprodukter avses i detta sammanhang jordens, husdjursskötselns och fiskets produkter samt produkter i första bearbetningsledet som har direkt samband med dessa produkter.

kompensera stödmottagaren i ett återkravsfall, även när det är myndigheten som har gjort fel. Det är alltså stränga regler där stödmottagaren alltid är den som bär risken. Detta motiverar en restriktiv hållning till osäkra tolkningar och ett behov av noggranna överväganden innan sådana läggs till grund för stödutformningen.

I bilaga 20 finns det en redogörelse för de generella utmaningar som vi identifierat kopplat till statsstöd. I en del av åtgärdstexterna finns det åtgärdsspecifik information om statsstöd.

6.2 Förenklade kostnadsalternativ

Jordbruksverket arbetar för att ta fram förenklade kostnadsalternativ (FKA) för respektive åtgärd. Samtliga FKA dokumenteras med statistik och objektiva underlag som ligger till grund för de beräkningsmetoder som använts tillsammans med motiveringar och förklaringar till valt FKA för den aktuella åtgärden. Arbetet pågår kontinuerligt och kommer inte att vara klart i samband med denna leverans. Jordbruksverket kommer även att ta fram en metod för att säkerställa att fastställda FKA följer aktuella prisnivåer över åren. För att säkerställa att metoden för beräkning är korrekt skickar Jordbruksverket rapporter med framtagna FKA till Statskontoret för granskning och bedömning av metoden för beräkningarna. Statskontoret lämnar ett utlåtande med godkännande bedömning av om beräkningsmetoden kan betraktas som rättvis, skälig och kontrollerbar innan Jordbruksverket kommer att tillämpa ett FKA. Processen innebär att Jordbruksverket kommer att revidera/omarbeta de FKA som inte godkänns och som har bedömts som otillräckliga av Statskontoret i ett första steg. Arbetet med att utveckla FKA kommer att fortsätta fram till halvårsskiftet 2027.

Bilagor

1. CFP.1 Stöd för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna
2. CFP.2 Stöd för förädling av sjömatsprodukter
3. CFP.3 Stöd för innovation inom blå näringar
4. CFP.4 Stöd för investeringar i fiske
5. CFP.5 Stöd för investeringar i hamnar och landningsplatser
6. CFP.6 Stöd för investeringar i vattenbruk
7. CFP.7 Stöd för etablering av vattenbruk
8. CFP.8 Kontroll och tillsyn av fiske – stöd till myndigheter
9. CFP.9 Kontroll och tillsyn av fiske - stöd till företag
10. CFP.10 Stöd för datainsamling för den gemensamma fiskeripolitiken
11. CFP.11 Stöd för genomförandet av havsmiljödirektivet
12. CFP.12 Stöd för att skydda, bevara och återställa akvatiska miljöer
13. CFP.13 Stöd för insamling av akvatiskt skräp
14. CFP.14 Stöd för hantering av fällda sälar och skarvar
15. CFP.15 Stöd för tillfälligt upphörande av fiskeverksamhet
16. CFP.16 Stöd för certifiering av sjömatsprodukter
17. CFP.17 Stöd för bildande av producentorganisationer inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna
18. CFP.18 Stöd för producentorganisationer inom fiskeri- och vattenbruksnäringarna
19. Budgetfördelning för åtgärder inom GFP
20. Statsstöd för åtgärder inom GFP
21. Finansieringsinstrument